

Název projektu	"Cesta do pravěku"
Jméno autora	PaedDr Marcela Posedělová
Stručná anotace	Při výtvarném projektu "Cesta do pravěku" získají žáci informace o prvopočátcích umělecké tvorby v dějinách lidské existence. Děti přijímají hru na pravěké lovce, při vycházce hledají barevné pigmenty, vytvářejí jeskynní malby, keramiku a zhotovují masky, ve kterých tančí rituální tance za dobrý lov a úrodu. Projekt podporuje zážitkové poznávání hrových a rekreačních aspektů výtvarných činností a jejich samostatné kreativní rozvíjení.
Vzdělávací oblast	Umění a kultura
Vzdělávací obor	Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání	2. stupeň (6. – 7. ročník)
Tematický okruh (téma, činnost)	<p>Rozvíjení smyslové citlivosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - prvky vizuálně obrazného vyjádření (linie, tvary, objemy, světlostní a barevné kvality, textury; vztahy a uspořádání prvků v ploše, objemu a prostoru; kontrast, struktura) - uspořádání prvků do celků v ploše, objemu, prostoru - reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly (reflexe ostatních uměleckých druhů) - smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření (umělecká výtvarná tvorba, fotografie, tiskoviny, elektronická média; výběr, kombinace a variace ve vlastní tvorbě) <p>Uplatňování subjektivity</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představa osobních zkušeností (manipulace s objekty, akční tvar malby a kresby) - Typy vizuálně obrazných vyjádření (objekty, volná malba, plastika, rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry) - Přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením (hledisko jejich vnímání - vizuální, haptické; hledisko jejich motivace - fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání, expresivní) <p>Ověřování komunikačních účinků</p> <p>Komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření (utváření a uplatnění komunikačního obsahu; vysvětlování a obhajoba výsledků tvorby s respektováním záměru autora)</p>
Očekávaný výstup vzhledem k RVP ZV	<p>Žák - vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu vizuálně obrazných vyjádření, uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ, variuje různé vlastnosti prvků a jejich vztahů pro získání osobitých výsledků,</p> <ul style="list-style-type: none"> - užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání podnětů z představ a fantazie, používá k tvorbě některé metody uplatňované v současném výtvarném umění - interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti, vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
Dílčí cíle dané aktivity	<p>Žák chápe vizuálně obrazná vyjádření jako prostředek sebevyjádření a komunikace, získává informace o prvopočátcích umělecké tvorby v dějinách lidské existence, vytváří si kladný vztah ke kulturním hodnotám minulosti i současnosti, rozvíjí schopnosti vnímání uměleckého díla, schopnost zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a komunikace, získává nové znalosti a dovednosti a využívá je ve vlastní jedinečné tvůrčí činnosti, obohacuje svůj emocionální život.</p> <p>Rozvoj klíčových kompetencí</p> <p>Kompetence k učení - žák se učí vyhledávat a třídit informace, pozorovat, experimentovat, získané výsledky porovnávat</p> <p>Kompetence k řešení problémů - žák se učí kriticky myslet, činit uvážlivá rozhodnutí, uvědomovat si za ně zodpovědnost</p> <p>Kompetence komunikativní - žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně, využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou</p>

	<p>komunikaci s okolním světem</p> <p>Kompetence sociální a personální - žák účinně spolupracuje ve skupině, podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu</p> <p>Kompetence občanské - žák respektuje, chrání a ocení naše historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost</p> <p>Kompetence pracovní - žák používá bezpečně a účinně materiály nástroje a vybavení</p>
Integrace průřezových témat	<p>Osobnostní a sociální výchova</p> <p>Osobnostní rozvoj (Rozvoj schopnosti poznávání, Kreativita)</p> <p>Sociální rozvoj (Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, kooperace a kompetice) Morální rozvoj (Hodnoty, postoje, praktická etika)</p> <p>Multikulturní výchova (Kulturní diference)</p> <p>Mediální výchova (Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Tvorba mediálního sdělení)</p>
Mezioborové přesahy a vazby	<p>Dějepis (období pravěku), Přírodopis (přírodní útvary, nerosty, rostliny a pravěká zvíř, vývoj člověka), Zeměpis (místa archeologických nálezů) Hudební výchova (rytmus, tanec, zpěv pravěkého rituálu), Informační a komunikační technologie (používání internetu, Microsoft Powerpoint - prezentace), Výchova k občanství (kulturně historické informace o vývoji člověka, významné archeologické nálezy u nás i ve světě, spolupráce, vzájemná pomoc), Člověk a svět práce (materiály různého druhu a práce s nimi, bezpečná práce s nástroji)</p>
Didaktická povaha	Praktický námět na výtvarný projekt
Organizační forma výuky	různé formy výuky: projekt, individuální, skupinová, zážitková
Vyučovací metoda	Projektová; získávání, systematizace a zpracovávání informací žáky; řízené besedy; experimentální hry; samostatná nebo skupinová dovednostně - praktická kreativní činnost žáků, při které učitel vystupuje jako konzultant
Předpokládaný časový nárok	8 -10 hodin
Nutné pomůcky a prostředky	PC, dataprojektor, čtvrtky různého formátu, papíry tenčí gramáže, balicí papír, noviny, karton většího formátu (A0) nebo stará nástěnná mapa, lepidlo, škrob, vodové, temperové barvy, rudka, uhel, hlína, přírodniny, nůžky, tužka, štětec, provázek, koudel
Informační zdroje	<p>José Pijoan, Dějiny umění, 1/10. díl, Odeon, 1987, 91</p> <p>Jacob Bronowski, Vzestup člověka, Odeon, 1985</p> <p>Encyklopedie světového malířství, Academia, 1988</p> <p>Kolektiv autorů, Osnovy výtvarné výchovy pro 1. - 9. ročník VP Základní škola, Alternativa A, B</p> <p>RVP ZV, Internet</p>

Výtvarný projekt "Cesta do pravěku", autor: PaedDr. M. Posedělová

Pravěké počátky estetického pohledu na svět a niterné prožívání člověka jsou základem širšího tématu, zařazeného do výuky výtvarné výchovy zejména pro 6. ročník v době, kdy se žáci seznamují s nejranějším obdobím ve vývoji lidstva v hodinách dějepisu.

Základní otázky k zamýšlení

Od kdy tvoří člověk s "estetickým záměrem",...aby to bylo krásné ..?

(Estetika - vnímavost, cit pro krásu)

Jaké důvody pro svou tvorbu má?

Co patří do pravěkého výtvarného umění?

Téma je rozděleno na několik částí, souvisejících s hlavními oblastmi tvůrčí činnosti.

1. Jak to tehdy bylo ....
2. Do hlubin tajemné jeskyně

3. Naše útočiště ...
4. Stopa mé činnosti, to jsem já - člověk!
5. Naše svatyně ...
6. Hlína má Tvar
7. Šamanská síla magie
8. Dojmy

1. Jak to tehdy bylo...

Získávání informací o způsobu života v pravěku z archeologických nálezů.

Forma: skupinová

Inspirace: Cesta do pravěku začala výletem do Prahy na výstavu Lovci mamutů, která se konala v Národním Muzeu. Na děti zde čekaly modely pravěkých zvířat, repliky pracovních nástrojů, řemesel a obydlí, originály nejvýznamnějších památek (Věstonická venuše, Předmostecká venuše). Atmosféru pravěku dokreslovaly "vůně" rákosu, zvířecích kůží a páleného dřeva i křik prehistorických zvířat, kopie lebek ukazovaly rozdíly mezi pravěkým lovcem a dnešním člověkem.

Tvůrčí aktivita: Děti hledaly v expozici odpovědi na otázky příkladů způsobu života, projevů dovedností, příkladů umělecké tvorby.

Poznámka: Tuto specifickou výstavu lze s úspěchem nahradit návštěvou expozice pravěku oblastního muzea, která děti zajímá s ohledem na archeologické nálezy regionu, ve kterém žijí, nebo podobnou tematickou aktuálně nabízenou výstavou.

2. Do hlubin tajemné jeskyně

Zajímavě upravená virtuální prohlídka jeskyně Lascaux na internetových stránkách se prostřednictvím dataprojektoru a pak i vlastní prací stává hlavním opěrným bodem daného tématu.

Forma: Skupinová

Inspirace:

*Vypravíme se na cestu časem, zpět do doby,
kdy člověk teprve začal chápat svou schopnost poznávat a tvořit ...
Možná už přemýšlel i o kráse, působivosti svých maleb ...*

Tvůrčí aktivita:

Děti hodnotí působivost objevených maleb, v další práci objevují na svých monitorech příklady jeskynních maleb v různých oblastech Evropy. Mají možnost čerpat informace i z dalších materiálů, z knih, encyklopedií, výtvarných slovníků, novinových článků i časopisů. Některé obrazové publikace děti samy získaly při návštěvě muzea, jiné zapůjčily v knihovně, přinesly z domova.

Na základě těchto materiálů sestavují děti ve skupinách informativní práci, soustředěnou na otázky KDY? KDE? JAK? ČÍM? PROČ?, vzniká dokreslovaná koláž, u jiné skupiny prezentace na PC.

Pomocné otázky: Jaké období na časové přímce vývoje člověka tyto výtvarné projevy zaujímají?

Kde se dochovaly nejkrásnější příklady jeskynních maleb?

Čím pravěcí tvůrci pracovali na vytváření svých kreseb a maleb?

Proč myslíš, že tato díla vznikala?

Dílní výstupy:

Děti pracují s www, encyklopediemi, dalšími obrazovými publikacemi - získávají, vyhodnocují a vybírají vhodné informace.

Vzhledem k tomu, že www stránka je v angličtině, němčině nebo španělštině, rozvíjí děti své schopnosti odhadu z jazykového kontextu. Děti si mohou volit podle stupně svých znalostí jazyk, který je jim bližší. Pomoc najdou u učitele a v případě nouze i ve slovníku (např. seznam. cz - slovník)

3. Naše útočiště ...

(Vytvoření jeskynní stěny z různě strukturovaných papírových muchláz)

Forma: skupinová práce - " rody"

Inspirace:

Ukázky tvorby J. Rosenquista, J. Koláře, ukázky vrstev příkopové propadliny v Rift Walley, kde se začíná psát historie člověka, ligurských jeskyní Toirano, našich Koněpruských jeskyní

K zajištění potravy i obydlí potřebujeme vzájemnou pomoc. Spojíme se a naše síly i schopnosti budou větší. Naše tlupa, náš rod získá to, co potřebujeme k přežití, k našemu způsobu života. V jeskyni můžeme najít útočiště, tady budeme udržovat oheň, tady se skryjeme před nepřáteli.

Tvůrčí aktivita:

Děti se rozdělí do skupin - pravěkých tlup, rodů, ujasní si pojem rodu jako skupiny spojené příbuzenskými vazbami. Pro své rody si vybírají a na tabuli zapisují jména.

K vytvoření jeskynní stěny si každý žák ve skupině nejdříve připraví různě tónované muchláže. Na tenčí papíry malují a rozpíjejí tóny, se kterými se mohou setkat v jeskyních. Vzpomínají na dříve získané informace, prostřednictvím dataprojektoru si osvěžují své znalosti. Po zapuštění barev ještě mokřý papír zmuchlají, znovu rozloží, zdůrazní barevně některé přehyby a pomačkaný nechají uschnout. Zjišťují, jak lze při této výtvarné hře využít náhodu a koordinují svou práci s ostatními ve skupině. Muchláže různého formátu děti pak lepí na větší plochu - např. starou mapu nebo podobný pevnější podklad. Snaží se při týmové práci využít barevné plochy, které se k sobě hodí k vytvoření dojmu jeskynní stěny. Při práci si vzájemně vyměňují své práce s jinými "rody", aby získaly muchláže v tónech, jejichž barevné ladění vyhovuje jejich záměru. Zvýrazňují některé linie, dobarvují plochy.

Pojmy: Muchláž, kompozice, linie a plocha, barva, světlost, kontrast, záměr, náhoda

Dílní výstupy: Žáci vyjadřují charakteristické rysy stavby přírodních tvarů, využívají výrazové možnosti barev a jejich kombinací. Získávají haptické zkušenosti v práci s danými materiály, koordinují své činnosti ve skupině.

4. Stopa mé činnosti ...

(Shromažďování vzorků přírodních materiálů, zanechávajících stopy)

Forma: skupinová práce - rody

Inspirace:

ukázky tvorby Jacksona Pollocka, Mikuláše Medka, vysvětlení pojmu informel, otisky lidské ruky v jeskyni Lascaux, u nás jeskyně Šipka u Přerova

Svět poznáváme a zanecháváme stopy. Příroda nám nabízí mnoho materiálů ke zjištění jejich vlastností, zjišťujeme možnosti získání barev.

Zanecháme důkaz naší existence pro vše kolem nás, náš otisk, naši stopu. Tady žiji já, Člověk .....

Tvůrčí aktivita:

Při vycházce děti hledají a shromažďují vzorky přírodních materiálů, zanechávajících stopu na různém

podkladu. Soutěží, kdo dokáže najít nejvíc vzorků k získání různých barevných tónů.

Mísí jílu, rozdrčenou cihlu s vodou, rozmačkávají plody, využívají ohořelých klacíků a na papír si vytvářejí skupinový vzorník, paletu. Ze získaných pigmentů a přírodnin vytvářejí zajímavé struktury. Vzájemně pak posuzují své práce a vyhodnotí nejpůsobivější. Společně docházejí ke zjištění, jakým způsobem lze dosáhnout z dostupných surovin různé barevné odstíny. Sestavují přehled jejich vzniku.

červenavé tóny - mísení roztlučené cihly, hlíny s vodou
okrové, nahnědlé - mísení jílu s vodou

žluté, oranžové, hnědé, tmavě červená, tmavě

zelenohnědá - využití rostlinných barviv

černá - zuhelnatělé dřívko/ přírodní uhel

Otisky připravených pigmentů na papír, kámen dokládají přítomnost člověka. Například pozitivní nebo negativní otisk ruky, jaký mohly děti vidět i v archeologických nálezích jeskynních maleb.

Pojmy: Tóny barev, pestré, nepestře tóny, jas, sytost, lomená barva, míchání barev, přírodní a syntetická barva, informel, signování výtvarného díla

Dílní výstupy: Žáci objevují řadu výrazových možností hry, experimentu s výtvarnými prostředky, využívají rozmanitých přírodních materiálů, nalézají vlastní barevnou paletu, rozvíjí schopnost domluvy ve skupině, sjednocení názorů "rodu".

5. Naše svatyně...

(vytvoření "jeskynních maleb")

Forma: skupinová práce

Inspirace:

V jeskyni, která je vzdálena našemu obydlí, na těžko přístupném místě přebývají síly tajemna. Už dlouho čekáme na zvěř, kterou bychom mohli ulovit. Náš rod sužuje hlad. Naši lovci navštíví svatyni, kde v hloubi země, v záblescích plamene stanou tváří v tvář bizonovi a skolí ho ..

Tady ... ted' ... , tak jako v budoucnu.

Tvůrčí aktivita

Po zaschnutí jeskynních stěn vykreslují děti motivy zvěře inspirované malbami a kresbami v jeskyních.

Nákresy, pomocné skicy hodnotí každý rod. Vybírá, který člen bude určen za hlavního "koordinátora"

výzdoby jeskyně, kdo bude provádět hlavní kresby, jak se na práci budou podílet

ostatní například přípravou materiálů, barevných pigmentů apod.

Děti pracují uhlíkem, uhlem, dobarvují ředěnou hlínou. Vyjadřují boj člověka se zvěří, seskupují motivy

zvířat, přizpůsobují své malby a kresby strukturovanému povrchu "jeskyně". Zobrazují náznaky zjednodušené figurativní kresby lovce, strategii lovu.

Pojmy:

Struktura, kompozice, horizontála, vertikála, dominanta, linie, obrys, rytmus, pohyb, rozlišování rukopisu, barva, kontrast

Dílní výstupy:

Původně nezobrazující, objevitelské, experimentální činnosti přerůstají v uvědomění si vlastností materiálů, manipulaci s nimi až ve vlastní kreativní činnost.

Ve skupinové formě práce se uplatňuje výběr nejpůsobivějších prací, kde je patrné silné sebevyjádření.

Rozvíjí se schopnost kritičnosti k vlastní i cizí práci.

Rozdělením úkolů ve skupině a jejich plněním se vytvářejí předpoklady pro schopnost týmové práce.

6. Hlína má Tvar ...

(Zjišťování vlastností hlíny, vytváření zdobených nádobek a drobných sošek)

Forma: individuální

Inspirace:(Ukázky tvorby pravěkých tvůrců)

Ta zvláštní hmota se dá proměňovat, to, co jí vtiskneme, si uchová ...

Brzy zjistíme mnohotvárnost jejího použití.

Naše ruce se naučí cítit materiál. Je těžký a hutný a předměty z něj vytvářené by měly odpovídat jeho charakteru. Najdeme správný tvar pro nádoby.

Vrpy a otisky nám pomohou vtisknout naši práci osobitost a jedinečnost.

Tvůrčí aktivita:

Děti nejprve hlínu dostatečně prohnětou a vyzkouší její možnosti. Některé pak pracují s válečky, které jim pomohou tvarovat nádoby různého druhu. Další se rovnou pustí do vytvoření nádobek z plátů. Děti vyhlazují stěny, retušují a vymýšlejí výzdobu, dekor.

Využívají otisky různých nástrojů, vyrývání, vypichování. Podřizují vymyšlený dekor tvaru a před-pokládané funkci nádob. Trojrozměrné drobné figurky zkoušejí děti postavit na nohy. Dojde i na návrhy jednoduchých šperků a jejich výzdobu.

Pojmy: práce s hlínou, přidávání, odebrání, reliéf, šlikr, špachtle, očko, design

Dílní výstupy:

Děti rozvíjejí svou schopnost ovládnutí trojrozměrného prostoru. Poznávají vlastnosti hlíny a objevují její výrazové možnosti. Manipulují s materiálem, uvědomují si závislosti tvaru na funkci.

Rozvíjejí schopnost porozumění a tolerance k výsledkům práce ostatních, schopnost kriticky zhodnotit i svou práci.

7. Šamanská síla magie

(vytvoření masky s využitím přírodních materiálů pro rituály zaříkávání dobrého lovu, uctívání slunovratu, magické moci deště)

Forma: individuální

Inspirace:

Zvěř je ovládnuta silou magie. Jsme silnější s novou tvář, já, šaman, já, lovec.

Očekáváme boj s bizonem. Je zde, z temné stěny jeskyně se v záblescích ohně řítí proti nám. Budeme silní v boji? Ví, co se stane, zvítězíme! Rohy mé masky ukazují, kdo je silnější.

Tvůrčí aktivita:

Pomocí novinových útržků a škrobové láně připravují děti hmotu vhodné hustoty k vytvoření masky. Na nafouknutém balóнку symbolizujícím lidskou hlavu nechávají vrstvu hmoty zaschnout, tvarují zvláštnosti masky- výrazné doplňující znaky k zastrašení zvěře - rohy, apod. Vznikají základní korpusy, které děti po zaschnutí dotvářejí pomocí přírodních materiálů jako je hlína, peří, provázky, koudel, kůže, kůra. Dobarvují své masky už dříve nalezenými pigmenty, vypomáhají si rudkou, uhlem, částečně i temperovými barvami.

V hodině hudební výchovy pak děti v

maskách sestaví a předvedou tanec doprovázený zpěvem, symbolizujícím posvátné rituály ve svých magických jeskyních.

Pojmy: Rysy lidské tváře, portrét, karikatura, tvar, výraz, barva, linie, znak, symbol

Dílčí výstupy:

Žáci rozvíjejí svou fantazii, vybírají vizuálně obrazné prvky k vyjádření celkového jedinečného výrazu, zjišťují sdělnost výtvarného vyjádření, rozvíjejí schopnosti hodnocení, tolerance.

Dojmy ...

Žáci hovoří o svých pocitech z hodiny HV, ve společném rytmickém pohybu a současném buď bojovém nebo v jiné variantě prosebném zpěvu nacházely pochopení síly skupiny i magického působení maleb v jeskyních.

Na závěr "Cesty do pravěku" děti společně hledají, co tedy patří do umění období pravěku, kterým byl projekt věnován. Jsou to výtvary pravěkých lovců, zemědělců a pastevců, kteří pokrývali stěny jeskyní malbami a kresbami zvířat, ryli a vyřezávali do zvířecích kostí, vytvářeli drobné sošky z různých přírodních materiálů, modelovali a zdobili keramiku a šperky.

Děti berou do ruky své koláže, prohlížejí prezentace. Mají nyní možnost díky experimentálním cvičením a činností, povzbuzujícím citové prožívání tvorby, i díky nově získaným informacím doplnit do svých prací to, co pochopily během několika týdnů pravěku věnovaným.

Celkovým výstupem projektu není schopnost žáka např. charakterizovat výtvarné zobrazování périgorské či magdalénské školy. Žáci ale získávají informace o prvopočátcích umělecké tvorby v dějinách lidské existence. V součinnosti několika oborů se zkvalitňuje vnímání i chápání uměleckého díla, schopnost originality a odvážných řešení v tvůrčích činnostech i schopnost zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a komunikace. Prožitek dětí je díky přesahům do dalších oblastí i mimo zdi školní budovy živější, děti začínají chápat umění jako specifický způsob poznání. Osobnost dítěte pak může z těchto prožitků čerpat celý život.